

Рекомендація CM/Рес(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробації

(Прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105-му засіданні заступників Міністрів)

Комітет Міністрів відповідно до статті 15.b Статуту Ради Європи

Вважаючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між державами, особливо за допомогою гармонізації законодавства з питань, що представляють взаємний інтерес,

Вважаючи, що мета пробації - вносити вклад до справедливого карного правосуддя, а також в забезпечення безпеки суспільства шляхом попередження і скорочення злочинності,

Вважаючи, що служба пробації є одним з ключових відомств системи правосуддя і що її діяльність чинить вплив на скорочення кількості осіб, що утримуються в місцях позбавлення волі,

Беручи до уваги :

- Декларацію та План заходів, прийняті Третім Самітом Голів держав і Урядів Ради Європи (Варшава, 16-17 травня 2005 р.), зокрема щодо безпеки громадян,
- Резолюцію No 2 (параграф 19), прийняту 26-ою Конференцією європейських міністрів юстиції (Гельсінкі, 7-8 квітня 2005 р.),

Спираючись на:

- Європейську Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод (ETS No 5),
- Європейську Конвенцію про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками (ETS No 51),
- Європейську Конвенцію про міжнародне визнання судових рішень (ETS No 70),

- Рекомендацію No R(92)16 про Європейські правила щодо громадських санкцій і заходів,
- Рекомендацію No R(97)12 щодо персоналу, залученого до застосування санкцій та заходів,
- Рекомендацію No R(99)19 про медіацію у кримінальних справах,
- Рекомендацію No R(99)22 щодо переповнення в'язниць і скорочення кількості ув'язнених,
- Рекомендацію Rec(2000)22 про вдосконалення застосування Європейських правил щодо громадських санкцій і заходів,
- Рекомендацію Rec(2003) 22 про умовне звільнення (пароле),
- Рекомендацію Rec(2003)23 про поведження тюремної адміністрації з засудженими довічно і засудженими до тривалих термінів позбавлення волі,
- Рекомендацію Rec(2006)2 про Європейські тюремні правила,
- Рекомендацію Rec(2006)8 про допомогу потерпілим від злочинів,
- Рекомендацію Rec(2006)13 про застосування утримання під вартою, про умови утримання і забезпечення охорони від насильства;

Далі, ґрунтуючись на:

- Стандартних мінімальних правилах Організації Об'єднаних Націй (Токійських правилах),

Рекомендує, щоб уряди держав-членів

- в законодавстві, політиці і практиці керувалися правилами, що містяться в додатку до цієї рекомендації,

- забезпечили переклад і широке поширення цієї рекомендації і коментаря до неї, особливо серед суддів, співробітників служби пробації і тюремного відомства, а також представників засобів масової інформації і громадськості.

Додаток 1

до Рекомендації СМ/Рес(2010)1

Частина 1: Сфера застосування, визначення і основні принципи Сфера застосування

Ці правила є керівними для створення і ефективного функціонування служби пробації. Ці правила також можуть бути застосовні для інших організацій, що здійснюють функції, викладені і в цих правилах, включаючи інші державні, недержавні і комерційні організації.

Ніщо в цих правилах не може бути інтерпретоване як перешкода для застосування відповідних міжнародних документів з прав людини і стандартів, які більше підходять для поведження із засудженими

Ці правила слід застосовувати разом з Рекомендацією No R(92)16 про про Європейські правила щодо громадських санкцій і заходів.

Більше того, ці правила доповнюють відповідні положення Рекомендації No R(97)12 щодо персоналу, залученого до застосування санкцій та заходів, Рекомендації No R(99)19 про медіацію у кримінальних справах, Рекомендації Res(2000)22 про вдосконалення застосування Європейських правил щодо громадських санкцій і заходів, Рекомендації Res(2000)3 22 про умовне звільнення (пароле), Рекомендації Res(2003) 23 про поведження тюремної адміністрації з засудженими довічно і засудженими до тривалих термінів позбавлення волі, Рекомендації Res(2006) 2 про Європейські тюремні правила, Рекомендацію Res(2006) 8 про допомогу потерпілим від злочинів, Рекомендації Res(2006) 13 про застосування утримання під вартою, про умови утримання і забезпечення охорони від насильства.

Визначення

Пробація: відноситься до процесу виконання в суспільстві покарань і заходів, передбачених законом і призначених правопорушникові. Вона включає широке коло дій та заходів виховного впливу, таких як нагляд, контроль і надання допомоги, метою яких є залучення засудженого до громадського життя, а також забезпечення безпеки суспільства.

Служба пробації : означає будь-яке відомство, передбачене законом для здійснення вищевказаних мети і завдань. Залежно від національних особливостей діяльність служби пробації може включати функції щодо надання інформації і рекомендацій суду та іншим зацікавленим відомствам з метою сприяння в ухваленні обґрунтованого і справедливого рішення; надання допомоги і підтримки засудженим, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, в підготовці до звільнення і соціальної адаптації; контролю і надання допомоги достроково звільненим; проведення заходів у рамках відновного правосуддя; надання допомоги потерпілим від злочинів.

Альтернативні покарання і заходи: покарання і заходи, в результаті призначення яких засуджені залишаються в суспільстві з певними обмеженнями свободи, пов'язаних зі встановленням умов і (або) покладанням обов'язків. Термін означає будь-яке покарання, призначене судом або іншим уповноваженим органом, або захід, призначений до або замість застосування покарання, а також виконання вироку до тюремного ув'язнення поза тюремною установою.

Соціальна адаптація: означає надання конструктивної, планомірної допомоги в поверненні засудженого в суспільство, здійснення нагляду за ним на добровільній основі після звільнення від відбування позбавлення волі. У цих правилах «поняття допомоги в соціальній адаптації» слід відрізнити від терміну «постпенітенціарний контроль», який означає здійснення передбаченого законом нагляду за звільненим із місць позбавлення волі.

Основні принципи

1. Мета служби пробації - скорочення рецидивної злочинності шляхом встановлення позитивних взаємин з правопорушниками для здійснення контролю (включаючи нагляд в необхідних випадках), керівництва і надання їм допомоги, а також залучення їх в суспільне життя. Таким чином пробація сприяє забезпеченню безпеки суспільства і справедливому здійсненню правосуддя.

2. Служба пробації повинна поважати права людини. Усі засоби виховного впливу повинні брати до уваги гідність особи, стан здоров'я, безпеку і благополуччя правопорушників.

3. У всіх випадках, коли служба пробації має справу з потерпілими від злочинів, вона повинна поважати їх права і брати до уваги їх проблеми.
4. Служба пробації повинна враховувати особливості особистостей правопорушників, їх особисті обставини і проблеми для того, щоб поводитися з ними справедливо. Виховна дія повинна здійснюватися без дискримінації за ознаками статі, раси, кольору шкіри, мови, віросповідання, фізичних вад, сексуальної орієнтації, політичних та інших поглядів, національного або соціального походження, приналежності до етнічних меншин, наявність власності та ін.
5. При виконанні будь-якого покарання або заходу служба пробації не повинна покладати на засуджених будь-які обмеження прав, які перевищують обмеження, передбачені рішенням суду або адміністративного органу, і які необхідні у кожному конкретному випадку залежно від тяжкості вчиненого злочину або проведеної належним чином оцінки ризику скоєння повторного злочину.
6. По мірі можливості служба пробації має отримати згоду і бажання засуджених на співпрацю щодо здійснення стосовно них виховної дії.
7. Будь-який вплив на правопорушника до того, як його провина буде доведена, вимагає його згоди і не повинен порушувати принцип презумпції невинності.
8. Служба пробації, її мета і завдання, а також взаємодія з державними органами мають бути закріплені в законі.
9. Пробація має бути в підпорядкуванні державних органів, навіть якщо її функції здійснюються іншими відомствами або волонтерами.
10. Служба пробації повинна мати певний статус, визнання в суспільстві та адекватно забезпечуватися усіма необхідними ресурсами.
11. Орган, що приймає рішення, повинен в необхідних випадках використовувати професійні рекомендації і наступні дані служби пробації для скорочення рецидивної злочинності і сприяння застосуванню альтернатив позбавлення волі.
2. Служба пробації повинна працювати у взаємодії з іншими державними або приватними організаціями і місцевими органами самоврядування

для того, щоб сприяти залученню засуджених в життя суспільства. Необхідна скоординована і взаємодоповнююча діяльність різних відомств на основі застосування різних галузей науки для вирішення часом складних проблем засуджених і забезпечення безпеки суспільства.

13. Уся діяльність служби пробації і методи впливу на засуджених повинні відповідати найвищим національним і міжнародним етичним і професійним стандартам.

14. Відносно діяльності служби пробації має бути створена доступна, об'єктивна та ефективна процедура оскарження.

15. Служба пробації повинна піддаватися регулярному урядовому контролю з боку керівництва і (або) громадському моніторингу.

16. Відповідні органи повинні забезпечувати ефективність діяльності служби пробації, заохочуючи проведення наукових досліджень, результати яких повинні використовуватися для вдосконалення її політики та практики.

17. Відповідні органи і служба пробації повинні інформувати засоби масової інформації і громадськість про діяльність служби пробації для кращого розуміння її ролі і значення для суспільства.

Частина II : Організація і персонал

Організація

18. Структура, статус і забезпечення служби пробації повинні відповідати рівню завдань, які на неї покладені, і повинні відображати важливість для суспільства функцій, які вона виконує.

19. Незалежно від того, чи являється служба пробації державною або приватною організацією, вона повинна працювати відповідно до норм і правил, встановлених компетентними органами.

20. Будь-яка приватна організація, що здійснює функції пробації відносно засуджених, має бути затверджена компетентними органами відповідно до національного законодавства.

Персонал

21. Служба пробації повинна працювати так, щоб завоювати повагу інших правоохоронних органів і суспільства, завдяки статусу і роботі співробітників служби пробації. Відповідні органи повинні сприяти досягненню цієї мети, забезпечуючи службу необхідними ресурсами, якісним підбором і комплектуванням кадрами, адекватним (задовільним) грошовим забезпеченням співробітників і хорошим керівництвом.

22. Співробітники повинні підбиратися і призначатися на посади відповідно до прийнятих вимог, серед яких особливу увагу слід приділяти чесності, гуманності, професіоналізму і особистим якостям, необхідним для виконання складних обов'язків, які на них покладені.

23. Усі співробітники повинні мати можливість здобуття освіти і підготовки, відповідно їх ролі і рівню професійних обов'язків.

24. Усі співробітники повинні пройти первинну підготовку і набути необхідні навички, знання і ціннісні орієнтації. Слід оцінити знання співробітників в установленому порядку з присвоєнням кваліфікації, яка підтверджує рівень отриманої підготовки.

25. Протягом терміну служби усі співробітники повинні підтримувати і поповнювати рівень знань і професійних навичок на курсах без відриву від роботи, які мають бути організовані для них.

26. Співробітники повинні отримати відповідну підготовку і використовувати в роботі знання в області юриспруденції, етики, організації, сучасні методики і кодекс поведінки.

27. Співробітники, які працюють або працюватимуть із засудженими, які скоїли специфічні злочини, повинні отримати спеціальну підготовку.

28. У процесі підготовки необхідно приділяти особливу увагу засудженим і, по можливості, потерпілим, які можуть створювати певні проблеми або зазнають деяких труднощів.

29. Кількість співробітників має бути достатньою, щоб вони могли ефективно виконувати свою роботу. Кожен співробітник повинен мати таке навантаження, яке б дозволяло здійснювати ефективно і гуманно контроль і нагляд за ними, надавати їм допомогу і, по можливості

працювати з їх сім'ями, а також з потерпілими. Якщо навантаження занадто велике, керівництво повинне знайти правильне рішення і дати вказівку співробітникам про пріоритетність виконуваних обов'язків.

30. Керівництво повинне забезпечити якість роботи служби пробації шляхом організації роботи персоналу, належним керівництвом і його мотивацією. Співробітники повинні нести відповідальність за свою роботу.

31. Керівництво повинне підтримувати і розвивати ділові взаємовідносини й хороші контакти з іншими відомствами і партнерами, добровільними помічниками, місцевою владою, засобами масової інформації і громадськістю.

32. Керівники повинні створити таку ситуацію, при якій керівники радяться із співробітниками з питань, що стосуються професійної діяльності і умов роботи.

33. Оплата праці співробітників, система заохочень і умови їх праці повинні відображати особливості їх професійної діяльності і відповідати характеру праці для того, щоб залучати нових співробітників і утримувати вже працюючих.

34. Добровільні помічники можуть виконувати деякі функції служби пробації. Вони повинні проходити відповідний відбір, їм слід надавати підтримку і забезпечувати необхідними засобами.

Частина III

Звітність і взаємодія з іншими відомствами

35. Служба пробації відповідно до національного законодавства повинна взаємодіяти з судами та надавати їм інформацію, а, по можливості, і з іншими компетентними органами. Мається на увазі інформація про можливі наслідки тюремного ув'язнення для правопорушника і можливість призначення альтернативних покарань і заходів взагалі і в конкретному випадку зокрема. Якщо вимагається надання доповіді для суду, інформація має бути чітко визначеною.

36. Служба пробації повинна представляти відповідним органам систематичні звіти і відповіді на запити про свою діяльність.

37. Служба пробації повинна взаємодіяти з іншими органами і установами системи юстиції, з відомствами, що забезпечують її діяльність, і громадськістю для ефективного виконання своїх обов'язків і функцій.

38. Служба пробації повинна заохочувати відомства, що забезпечують її діяльність, з тим, щоб вони брали на себе відповідальність в рішенні проблем засуджених як членів суспільства.

39. Незалежно від того, знаходяться чи ні служба пробації і тюремне відомство в одній організації, вони повинні працювати в тісній взаємодії для того, щоб сприяти успішній адаптації правопорушника в суспільстві після тюремного ув'язнення.

40. По можливості з відповідними партнерами мають бути укладені угоди, що встановлюють умови взаємодії і взаємодопомоги як в цілому, так і стосовно конкретних справ.

41. У національному законодавстві мають бути закріплені формальні і конкретні правила, що стосуються професійної конфіденційності, захисту і обміну інформацією, а також підстав взаємодії.

Частина IV

Функції служби пробації

Доповідь суду

42. Залежно від національної правової системи служба пробації може готувати доповідь суду у справі обвинуваченого в скоєнні злочину, щоб допомогти суду, по можливості, прийняти рішення про те, чи слід визнати його винним, або яке покарання або міра відповідатимуть скоєному. В цьому випадку служба пробації повинна підтримувати регулярні контакти з суддівським корпусом з приводу того, як може бути використаний цей документ.

43. Доповідь суду повинна ґрунтуватися на достовірній інформації і, по можливості, підтверджуватися і оновлюватися в ході слідства і судового розгляду.

44. Підслідному має бути надана можливість брати участь у підготовці доповіді, і, по можливості, в ній має бути відображена його думка, він і (або) його законні представники мають бути ознайомлені з її змістом.

Інші доповіді-рекомендації

45. Відповідно до національного законодавства служба пробації може готувати доповіді, які необхідні для ухвалення рішення відповідним відомством. Вони можуть включати рекомендації з наступних питань:

- a. можливість звільнення засудженого;
- b. будь-які особливі умови, які можуть бути викладені в рішенні про звільнення засудженого;
- c. Будь-які заходи виховної дії, які необхідні для підготовки засудженого до звільнення.

46. Засудженому має бути надана можливість брати участь в підготовці доповіді, і, по можливості, його думка має бути в нім відбита, він і (або) його законні представники мають бути ознайомлені з його змістом.

Громадські роботи

47. Громадські роботи - це альтернативне покарання або міра, які полягають в організації службою пробації безоплатної праці на користь суспільства в якості реального або символічного відшкодування збитку, нанесеного засудженим, і контролі за її виконанням. Громадські роботи не мають бути такими, що принижують гідність за своїм характером, а служба пробації повинна обирати такі види роботи, які сприяють розвитку умінь і навичок та залученню засудженого в життя суспільства.

48. Громадські роботи не повинні слугувати отриманню прибутку службою пробації, її співробітниками або комерційними організаціями.

49. При виборі виду роботи служба пробації повинна брати до уваги безпеку суспільства і безпосередніх роботодавців.

50. Здоров'я і безпека засуджених до громадських робіт повинні охоронятися нарівні з іншими працівників.

51. Службі пробації необхідно розширювати застосування громадських робіт для того, щоб передбачати широке коло видів робіт для розвитку різних трудових навичок і вирішення різноманітних проблем засуджених, зокрема, мають бути передбачені види роботи для жінок, інвалідів, молоді, літніх людей.

52. Із засудженими необхідно обговорювати, який вид роботи вони можуть виконувати.

Здійснення нагляду

53. Відповідно до національного законодавства служба пробації може здійснювати нагляд до, під час або після судового розгляду, наприклад, при умовному звільненні на час проведення слідства або суду, у разі звільнення під заставу, при умовному звільненні від кримінальної відповідальності, при умовному звільненні від покарання або відстрочці відбування покарання, при достроковому звільненні.

54. Для того, щоб забезпечити дотримання правопорушниками покладених на них обов'язків або умов, під час здійснення нагляду слід приймати до уваги різноманітність і складність проблем кожного з них.

55. Нагляд варто розглядати не лише в якості контрольної функції, але і як засіб консультування правопорушників, надання їм допомоги або створення мотивації. По можливості, нагляд необхідно поєднувати з іншими заходами виховного характеру, які можуть здійснюватися службою пробації або іншими відомствами, наприклад, навчання, професійна підготовка, працевлаштування і лікування.

Робота з сім'єю засудженого

56. По можливості і відповідно до національного законодавства служба пробації, безпосередньо або через інші відомства-партнери, повинна надавати допомогу, консультації і інформацію сім'ям засуджених.

Електронний моніторинг

57. Якщо електронний моніторинг використовується як засіб контролю в умовах пробації, його необхідно поєднувати з іншими засобами виправлення, метою яких є виправлення і зниження рівня контролю.

58. Рівень технічного контролю не має бути вище, ніж це необхідно у кожному конкретному випадку з урахуванням тяжкості вчиненого злочину і загрози суспільству.

Постпенітенціарний контроль

59. Якщо служба пробації виконує функцію по контролю за засудженими після звільнення від відбуття покарання у вигляді позбавлення волі, вона повинна працювати у взаємодії з тюремною адміністрацією, засудженими, їх сім'ями і громадськістю для того, щоб підготувати засуджених до звільнення і адаптації в суспільстві. Вони повинні встановити контакти з відповідними службами в'язниці для того, щоб допомогти в побутовій і трудовій адаптації засуджених після звільнення.

60. Службі пробації має бути забезпечений доступ до засуджених, які перебувають у в'язниці, щоб допомогти їм підготуватися до звільнення і спланувати наступний контроль за ними для здійснення безперервного контролю і продовження виховної роботи, яка здійснювалася під час тюремного ув'язнення.

61. Контроль після звільнення від тюремного ув'язнення має бути спрямований на вирішення проблем засуджених, таких як працевлаштування, місце проживання, освіта, і забезпечення виконання ними умов звільнення, щоб зменшити загрозу скоєння нового злочину і завдання значного збитку.

Допомога в соціальній адаптації

62. Після виконання засудженим постпенітенціарних обов'язків служба пробації, якщо це передбачено законом, може продовжити за згодою колишніх ув'язнених надавати їм допомогу вести законслухняний спосіб життя.

Робота служби пробації із засудженими - іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном

63. Служба пробації повинна надавати послуги, доступні засудженим - іноземним громадянам, особливо по нагляду і постпенітенціарному контролю в суспільстві.

64. Відповідно до норм законодавства, що передбачає передачу службі пробації функцій по роботі із засудженими - іноземними громадянами, останні мають бути проінформовані про свої права, пов'язані з цим. По можливості необхідно встановити і підтримувати постійну тісну взаємодію

зі службами пробації держав, громадянами яких є засуджені, для того, щоб забезпечити необхідний нагляд після повернення засудженого в країну постійного проживання.

65. З відома національної влади служба пробації повинна підтримувати постійні контакти і надавати допомогу громадянам держави, засудженим за кордоном, про яких є інформація, і заохочувати їх скористатися послугами служби пробації після повернення в країну.

Частина V

Нагляд

Оцінка

66. Якщо є необхідність, перед початком і під час нагляду необхідно провести оцінку засудженого, яка полягає в систематичному і ретельному вивченні кожного, в тому числі оцінку можливості скоєння нового злочину, позитивних рис особистості і її проблем, необхідних методів впливу для вирішення цих проблем, а також бажання самого засудженого піддаватися цьому впливу.

67. По можливості, засуджений повинен брати активну участь в цій оцінці. Це означає, що слід брати до уваги його думку і бажання, а також його прагнення не скоювати нові злочини і відповідальність за свої дії.

68. Засуджені мають володіти інформацією щодо проведення оцінки та її результатів.

69. Оцінка - це триваючий процес, а її точність і достовірність повинні періодично переглядатися.

70. Рекомендується проводити оцінку:

a. на етапі призначення того або іншого виду покарання або міри кримінально-правового характеру, або при ухваленні рішення про звільнення від кримінальної відповідальності;

b. на початку періоду нагляду;

c. якщо в житті засудженого відбуваються важливі зміни;

d. коли приймається рішення про зміну характеру або рівня нагляду;

e. у кінці процесу нагляду.

71. Співробітники повинні отримати відповідну підготовку для проведення оцінки відповідно до існуючих правил. Якщо національним законодавством передбачена оцінка, співробітники мають бути підготовлені таким чином, щоб усвідомлювати свої потенційні можливості і обов'язки та застосовувати їх у поєднанні зі своїми професійними навичками.

Планування

72. Компетентний орган повинен розробити план виконання покарання або заходи кримінально-правового характеру, які зберігаються в особовій справі засудженого. Даним планом необхідно керуватися в роботі служби пробації і за його допомогою співробітники і засуджені мають досягти успіху в поставленій перед ними мети.

73. План роботи повинен обговорюватися із засудженим і, по можливості, узгоджуватися з ним.

74. План повинен ґрунтуватися на попередній оцінці засудженого і визначати, які заходи впливу застосовуватимуться відносно нього.

75. Якщо оцінка переглядається, план відповідно має бути змінений по мірі необхідності.

Заходи виховного впливу

76. Заходи виховного впливу мають бути спрямовані на виправлення і відмову від вчинення злочинів і тому мають бути конструктивними і відповідними призначеному покаранню або мірі кримінально-правового характеру.

77. Служба пробації повинна використовувати різноманітні методи впливу, засновані на використанні досягнень різних галузей науки і достовірних результатах наукових досліджень.

78. Засуджені мають бути завчасно поінформовані про застосування пропонуваного заходу виховного впливу. Необхідно вжити всіх заходів

для того, щоб забезпечити їх активну участь при застосуванні заходів виховного впливу.

79. Організуючи застосування заходів виховного впливу і направляючи засуджених на роботу, навчання і тому подібне, служба пробації, по можливості, повинна залучати інші відомства.

80. Незалежно від того, скільки чоловік беруть участь в роботі із засудженим, в кожному випадку має бути призначений відповідальний співробітник, чий обов'язок - проводити оцінку, розробляти план і координувати його виконання, а також контактувати із засудженим і забезпечувати виконання ним своїх обов'язків. Це особливо важливо у разі, коли відносно засудженого застосовується декілька заходів виховного впливу або коли в цьому процесі бере участь більше ніж одне відомство.

Оцінка досягнутих результатів

81. Результати, яких досяг кожен засуджений, повинні регулярно оцінюватися, і це повинно враховуватися в плані роботи з ним протягом терміну нагляду, що залишився. Оцінку результатів необхідно долучати до особової справи засудженого і, по необхідності, до звіту відповідного відомства, яке приймає рішення відносно нього.

82. Оцінка також має визначати, наскільки правильно був розроблений план роботи із засудженим, наскільки ефективно він виконувався, чи були досягнуті очікувані результати. Служба пробації повинна мати можливість звернутися у відповідний орган, що приймає рішення, з проханням про зміну або відміну нагляду у разі потреби.

83. При оцінці досягнутих результатів повинна братися до уваги думка засудженого відносно якості нагляду.

84. У кінці терміну нагляду необхідно провести остаточну оцінку досягнутих результатів. Засуджені мають бути впевнені в тому, що ця оцінка буде занесена в їх особову справу, і вони в майбутньому зможуть послатися на неї.

Здійснення владних повноважень і виконання засудженими своїх обов'язків

85. Служба пробації повинна працювати так, щоб забезпечити дотримання засудженими порядку і умов нагляду, а також усіх умов, призначених судом. Для забезпечення співпраці засуджених з персоналом не слід покладатися тільки на застосування заходів стягнення за невиконання покладених обов'язків.

86. Засуджені повинні знати, що від них вимагається, які їх обов'язки і повноваження співробітників служби пробації, а також які наслідки недотримання покладених на них обов'язків.

87. Якщо засуджені не дотримуються покладених на них обов'язків, співробітники служби пробації повинні діяти активно і негайно. При реагуванні необхідно повністю враховувати обставини, що сприяли недотриманню засудженими своїх обов'язків.

Звітність, інформування і конфіденційність інформації

88. Усі служби пробації повинні складати офіційні, точні і своєчасні звіти про свою роботу. Зазвичай ці звіти включають характеристику осіб, відносно яких виконуються покарання або заходи кримінально-правового характеру, облік їх контактів зі службою, а також відомості про роботу з ними.

89. При написанні звітів повинні дотримуватися конфіденційність і захист інформації відповідно до національного законодавства. Конфіденційна інформація повинна повідомлятися тільки відповідним відомствам на основі чітко регламентованої процедури і використовуватися лише з визначеною метою.

90. Звіти є важливим засобом забезпечення підзвітності служби пробації. Вони повинні регулярно перевірятися керівниками та піддаватись офіційному інспектуванню і моніторингу за необхідності.

91. Служба пробації повинна мати можливість звітувати перед судом та іншими компетентними органами про виконану роботу, про результати, досягнуті засудженими, та про виконання ними своїх обов'язків.

92. Засуджені повинні мати доступ до своєї особової справи наскільки це прописано в національному законодавстві, і якщо це не порушує права на недоторканість приватного життя інших осіб. Засуджені мають право оскаржувати зміст своєї особової справи.

Частина VI

Інші функції служби пробації

Робота з потерпілими

93. Якщо служба пробації працює з потерпілими, вона повинна надавати їм допомогу в подоланні наслідків злочину, зважаючи на різноманітність їх проблем.

94. Якщо є необхідність, служба пробації повинна взаємодіяти з організаціями, що надають допомогу потерпілим від злочинів, з метою вирішення проблем потерпілих.

95. Якщо служба пробації налагоджує контакти з потерпілими і (або) запитує їх думку, останні мають бути поінформовані, що рішення про призначення покарання правопорушнику ґрунтується на ряду чинників, а не тільки з урахуванням збитку, заподіяного потерпілому.

96. Навіть якщо служба пробації не працює в безпосередньому контакті з потерпілими, застосування заходів виховного впливу має враховувати права і враховувати проблеми потерпілих, вони мають бути спрямовані на те, щоб засуджений усвідомив збиток, заподіяний потерпілим, і взяв на себе відповідальність за це.

Відновне правосуддя

97. Якщо служба пробації бере участь в заходах відновного правосуддя, права і обов'язку засуджених, потерпілих і громадських діячів мають бути чітко визначені і доведені до всіх сторін. Співробітники служби пробації повинні отримати необхідну підготовку. Які б заходи виховного впливу не застосовувалися до засудженого, вони мають бути спрямовані на відшкодування збитку в результаті вчинення злочину.

Профілактика злочинності

98. Відповідно до національного законодавства, при організації профілактики злочинності слід використовувати консультації і досвід роботи служби пробації. Мається на увазі спільне здійснення заходів виховного впливу і співпрацю всіх зацікавлених відомств.

Частина VII

Процедура оскарження, інспектування і моніторинг

99. Національне законодавство повинне забезпечити чітку, доступну і ефективну процедуру перевірки скарг щодо роботи служби пробації і реагування на них.

100. Ця процедура має бути справедливою і неупередженою.

101. У всіх випадках особа, що подає скаргу, має бути поінформована про хід перевірки і її результати.

102. Служба пробації повинна створити надійну систему моніторингу, удосконалювати свою діяльність і забезпечити її відповідність встановленим нормам.

103. Служба пробації має бути підзвітною перед відповідними органами і піддаватися систематичному державному інспектуванню і (або) незалежному моніторингу і взаємодіяти зі всіма відомствами. Результати незалежного моніторингу мають піддаватись публічності.

Частина VIII

Дослідження, оцінка ефективності, робота із засобами масової інформації і громадськістю

104. Стратегія діяльності і практична робота служби пробації повинні по можливості ґрунтуватися на цих дослідженнях. Держава повинна виділяти кошти, необхідні для проведення досліджень і оцінки ефективності діяльності служби пробації.

105. Зміни чинного законодавства, стратегії і практики повинні ґрунтуватися на досягненнях фундаментальних наук і дослідженнях, відповідних міжнародно-визнаним стандартам.

106. Засобам масової інформації і громадськості повинна регулярно надаватися достовірна інформація про роботу служби пробації. Їх необхідно інформуватися про мету та результати роботи для того, щоб в суспільстві сформувалося розуміння ролі і значення служби пробації.

107. Компетентні органи повинні публікувати систематично звіти про зміни, що відбуваються у сфері пробації.

108. Документи, що регламентують стратегію і практичну діяльність служби пробації, мають бути доступні іншим відомствам, «клієнтам» служби і громадськості, як на національному, так і на міжнародному рівні, щоб забезпечити довіру до неї і удосконалювати законодавство і практику.

Додаток II до Рекомендації CM/Rec(2010)1

Словник використовуваних термінів

Соціальна адаптація (aftercare) означає процес надання конструктивної, спланованої допомоги засудженому щодо інтеграції в суспільство після звільнення з місць позбавлення волі під спостереженням і за його добровільною згодою. У справжніх Правилах цей термін слід відрізнити від терміну «постпенітенціарний контроль» («resettlement»), який означає передбачений законом контроль за поведінкою особи, звільненої від відбукання покарання у вигляді позбавлення волі.

Оцінка (assessment) означає процес встановлення вірогідності здійснення правопорушником нового злочину, визначення його проблем і можливості їх вирішення перед плануванням застосування засобів виховного впливу і (або) надання рекомендації суду або іншим компетентним органам. Крім того, оцінка має на меті встановлення причин і умов, що сприяли скоєнню злочину, і вирішенню питання про те, чи слід приймати які-небудь заходи попередження скоєння нового злочину.

Надання допомоги слід розуміти як невід'ємну складову процесу нагляду поряд з контролем за поведінкою засудженого. Зазвичай це включає декілька напрямів: допомога в знаходженні житла, роботи, отримання освіти, надання підтримки сім'ї та ін. У деяких державах це здійснюють інші відомства і організації.

Подача скарг визначається як складання заяви до суду або в адміністративний орган.

Альтернативні покарання і заходи кримінально-правового характеру

- це покарання і заходи, в результаті призначення яких засуджений залишається в суспільстві з певними обмеженнями свободи, які пов'язані зі встановленням певних умов і (або) обов'язків. Це поняття включає будь-яке покарання, призначене судом або адміністративним органом, і будь-який захід, призначений до або замість рішення про призначення покарання, а також метод виконання покарання у вигляді позбавлення волі за межами в'язниці.

Умови і обов'язки - це будь-які обмеження, пов'язані з покаранням або заходом кримінально-правового характеру, передбачені рішенням суду.

Контроль за поведінкою засудженого означає діяльність, спрямовані на забезпечення виконання засудженим умов та обов'язків, пов'язаних з покаранням або заходом. Ця діяльність включає застосування або погрозу застосування більш суворого покарання або заходу в разі недотримання умов або невиконання обов'язків засудженим. Поняття «контроль» більш вузьке, ніж поняття «нагляд».

Попередження злочинності означає політику і практичну діяльність, що здійснюється правоохоронними органами та іншими компетентними органами, і спрямовані на профілактику (чи точніше) зменшення злочинності.

Орган, що приймає рішення - суд, адміністративний або інший орган, який відповідно до закону наділений повноваженнями призначати або відмінити альтернативні покарання чи заходи або змінювати умови і обов'язки, пов'язані з ними.

Відмова від вчинення нових злочинів означає процес, під час якого або в результаті застосування правоохоронними органами заходів виховного впливу відносно засудженого або без цього він припиняє свою злочинну діяльність і веде законослухняний спосіб життя на основі розвитку своїх особистих здібностей (умиць і знань) і накопиченого соціального потенціалу (робота, сімейні, соціальні контакти і зв'язки, участь в житті суспільства).

Дострокове звільнення - це всі види звільнення від покарання у вигляді позбавлення волі до закінчення його терміну, наприклад, тимчасове звільнення, умовне звільнення (пароль) або умовне помилування.

Оцінка досягнутих результатів означає ретельне вивчення того, в якій мірі досягнуто поставленої мети. В ході цього процесу приймається рішення про те, що ще необхідно зробити.

Виконання - це здійснення службою пробації практичної діяльності для забезпечення реалізації альтернативних санкцій або заходів відповідно до закону.

Захід виховного впливу означає будь-яку дію щодо здійснення нагляду, поведження із засудженими, надання їм допомоги або контролю для того, щоб попередити вчинення ними нових злочинів і допомогти їм вести законслухняний спосіб життя. Заходи виховного впливу не включають надання інформації або написання звітів.

Судова влада - це суд, суддя або прокурор.

Національне законодавство включає не лише закони, прийняті законодавчим органом, але і інші нормативно-правові акти, а також прецедентні рішення суду, якщо вони визнані як джерела національної правової системи.

Правопорушник - це будь-яка особа, підозрювана або звинувачувана у здійсненні порушення кримінального закону. В даній Рекомендації, виходячи з принципу презумпції невинуватості і встановлення судом вини особи в скоєнні злочину, термін «правопорушник» слід розуміти як будь-який об'єкт кримінального переслідування.

Постпенітенціарний нагляд - це нагляд після дострокового звільнення від покарання у вигляді позбавлення волі.

Пробація - виконання в суспільстві покарань і заходів, передбачених законом і призначених правопорушнику. Вона передбачає широке коло видів діяльності і заходів виховного впливу, включаючи нагляд, контроль і надання допомоги, які спрямовані на залучення засудженого в громадське життя, а також на забезпечення безпеки суспільства.

Служба пробації - це будь-яке відомство, створене відповідно до закону для виконання вищезгаданих завдань і функцій. Залежно від національного законодавства діяльність служби пробації може також включати наступні функції: надання інформації і консультацій суду та

іншим органам, що приймають рішення, для надання їм допомоги при винесенні обґрунтованого і справедливого вироку; надання допомоги і підтримки ув'язненим для підготовки їх до звільнення і подальшого постпенітенціарного контролю; моніторинг і надання допомоги особам, які підлягають достроковому звільненню; проведення заходів відновного правосуддя : надання допомоги потерпілим від злочинів.

Реабілітація (виправлення) - широке поняття, яке означає велике коло заходів виховного впливу, спрямованих на схилення засудженого до відмови від вчинення нових злочинів і на повернення йому статусу законослухняного громадянина.

Контроль розпочинається під час позбавлення волі. Це позитивний і керований процес реінтеграції ув'язненого в суспільство. У цих Правилах контроль означає період нагляду за засудженим після звільнення з в'язниці, але відносно нього відповідно до закону діють деякі обов'язки, наприклад, період пароллю (умовно-дострокового звільнення). Цей термін слід відрізнити від поняття «соціальна адаптація».

Відновне правосуддя включає прийоми і програми, засновані на наступних основних положеннях, :

- а) відношення до вчиненого злочину повинне по можливості максимально сприяти компенсації збитку, спричиненого потерпілому;
- б) злочинцям необхідно дати зрозуміти, що їх поведінка неприпустима і що вона має реальні наслідки для потерпілих і суспільства;
- в) злочинці можуть і повинні взяти на себе відповідальність за свої дії;
- г) потерпілі повинні мати можливість висловити свої проблеми і взяти участь у визначенні найбільш відповідного способу відшкодування збитку; і
- д) суспільство несе відповідальність за участь в цьому процесі.

Нагляд – це надання допомоги, яка спрямована на підтримку засудженого в суспільстві, з боку органу, який виконує покарання, або від його імені - іншим суб'єктом, так і будь-які дії щодо забезпечення виконання засудженим встановлених умов і покладених обов'язків, включаючи контроль за ним. Нагляд може бути обов'язковим або добровільним (на прохання засудженого).

Потерпілий - фізична особа, якій було завдано збитку, включаючи фізичний, психологічний, емоційний, або економічні втрати, в результаті дії або бездіяльності, які є порушенням кримінального закону. Термін «потерпілий (жертва)» також включає в себе членів сім'ї або родичів.

Добровільний помічник - особа, яка виконує функції служби пробації, робота якого не оплачується. Це не виключає виплату добровільним помічникам невеликих грошових коштів для компенсації витрат, пов'язаних з їх роботою.